

Životní podmínky 2014

Šetření Životní podmínky

Šetření s názvem *Životní podmínky* probíhá v České republice od roku 2005 jako národní verze evropského šetření EU–SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions). V každém státě Evropské unie, ve Švýcarsku, v Norsku, na Islandu a ve skupině kandidátských zemí EU se zjišťují životní podmínky domácností, včetně jejich příjmové a sociální situace. U vybrané domácnosti se zjišťují údaje o počtu členů, věku, rodinném stavu či ekonomické aktivitě a příjmech jednotlivých členů domácnosti. Šetření pokrývá i řadu dalších oblastí životních podmínek, jako je bydlení, účast na trhu práce či materiální deprivace a sociální vyloučení.

Šetření *Životní podmínky* obsahuje každoročně navíc tematický modul se zvoleným okruhem otázek, který se zaměřuje na určitou oblast sociálních podmínek domácností. V roce 2014 se modul týkal domácností s dětmi mladšími 16 let, u nichž se především sledovaly položky materiální deprivace dětí a jejich sociální podmínky v domácnosti.

Příjmy domácností

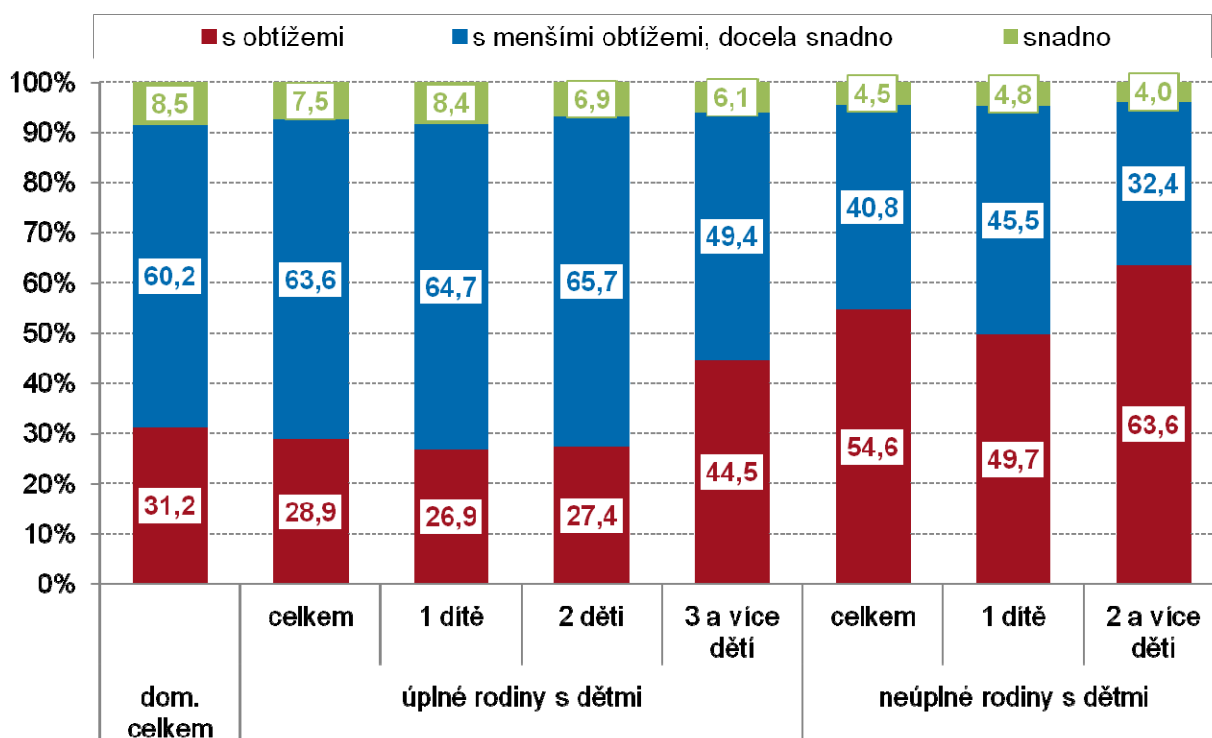
Ukazatelem příjmové situace domácností je v šetření *Životní podmínky* čistý disponibilní příjem domácnosti, který zahrnuje různé typy příjmů, jako jsou příjmy zaměstnanců, příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, příjmy z druhého zaměstnání a vedlejších činností, příjmy ze sociálního pojištění a sociální dávky, příjmy z pronájmu a z finančních aktiv, přijaté a vyplacené výživné a finanční podpora mimo domácnost. Tyto příjmy domácnosti jsou přepočteny na každou osobu domácnosti, čímž je zohledněna její velikost.

Příjmy v roce 2013 reálně vzrostly o jeden procentní bod

Výsledky šetření z roku 2014 popisují životní podmínky domácností v době šetření, tedy na jaře daného roku, jejich příjmovou situaci však odráží za rok předcházející, tedy 2013. V tomto roce se pohyboval průměrný čistý peněžní příjem domácnosti na osobu na úrovni 12 775 Kč/měsíc, zatímco medián příjmů dosahoval hodnoty 12 083 Kč/měsíc. Oproti roku 2012 nevzrostla pouze nominální výše příjmů, ale rostly také reálné příjmy, a to o 1 p. b., čímž se nyní pohybují zhruba na úrovni roku 2008. Nejvýrazněji vzrostly příjmy domácností zaměstnanců a především domácností samostatně výdělečně činných, mírnější nárůst naopak zaznamenaly domácnosti důchodců bez ekonomicky aktivních členů.

Více než polovina neúplných rodin s dětmi vychází se svými příjmy s obtížemi

Graf 1.1 Jak vycházely s příjmy rodiny s dětmi (2014)

Zdroj: Životní podmínky/SILC 2014

Více než polovina neúplných rodin vycházela se svými příjmy s obtížemi, a to především rodiny se dvěma a více dětmi. Z grafu je patrné, že také téměř polovina úplných rodin se třemi a více dětmi vycházela se svými příjmy s obtížemi. Za úplnou rodinu s dětmi se považuje partnerský pár se závislým/i dítětem/děti, popřípadě s dalšími členy domácnosti (např. prarodiči, sourozenci rodičů či dětmi, které nejsou závislé). Za závislé dítě je považováno dítě, které ještě nedosáhlo věku 26 let a v současné době studuje. Neúplnou rodinou je myšlen jeden z rodičů s nezaopatřeným/i dítětem/děti a případně s dalšími členy domácnosti.

Hranice ohrožení příjmovou chudobou v roce 2014

Indikátor míry ohrožení chudobou udává podíl osob, které nedosahují svými příjmy na stanovenou hranici příjmů. Tato hranice chudoby je odvozena z příjmového rozdělení v dané zemi a pohybuje se na úrovni 60 % mediánu národního disponibilního příjmu. Pro rok 2014 je 60 % prostřední hodnoty rozdělení příjmů ve výši 9 901 Kč/měsíc, což je hranice ohrožení chudobou pro domácnost jednotlivce. Při hodnocení, zda je celá domácnost ohrožena příjmovou chudobou, se zohledňuje struktura dané domácnosti. Hranice chudoby pro domácnosti vybraného složení je uvedena v následující tabulce.

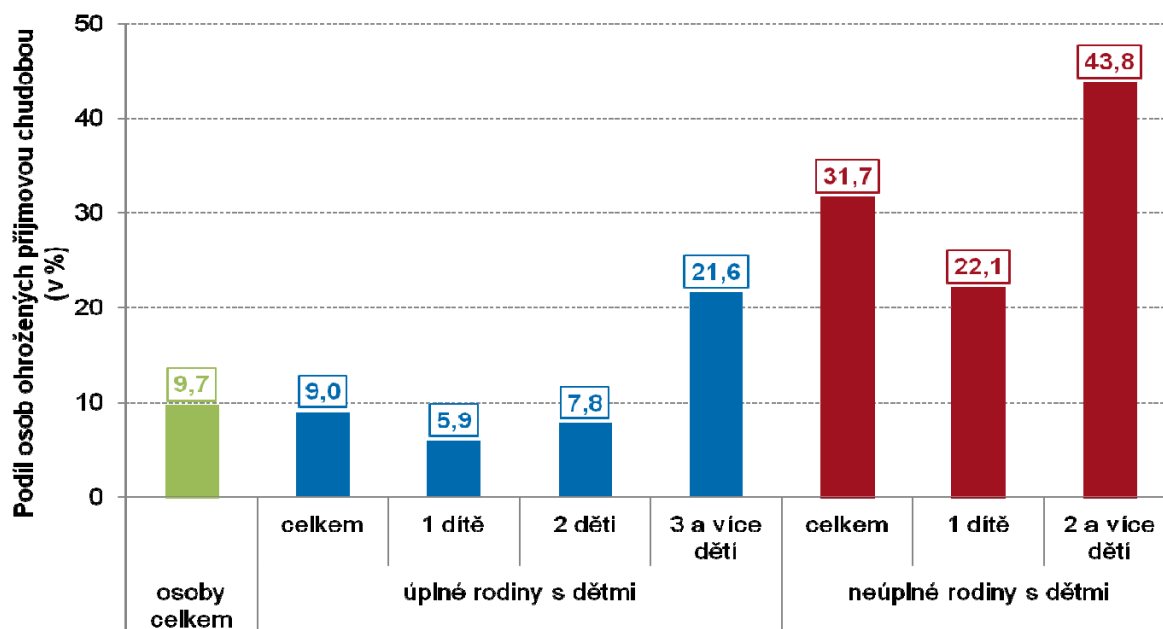
Tabulka 1.1 Hranice chudoby pro vybrané typy domácností v roce 2014

	Hranice ohrožení chudobou (60 % mediánu)
Jednotlivec	9 901 Kč/měsíc
Dvojice dospělých	14 852 Kč /měsíc
Rodič s dítětem do 13 let	12 872 Kč/měsíc
Partneři s 2 dětmi do 13 let a jedním starším 13 let	20 793 Kč/měsíc

Zdroj: Životní podmínky/SILC 2014

K dlouhodobě nejohroženějším příjmovou chudobou patří neúplné rodiny s dětmi

Graf 1.2 Míra ohrožení příjmovou chudobou rodin s dětmi

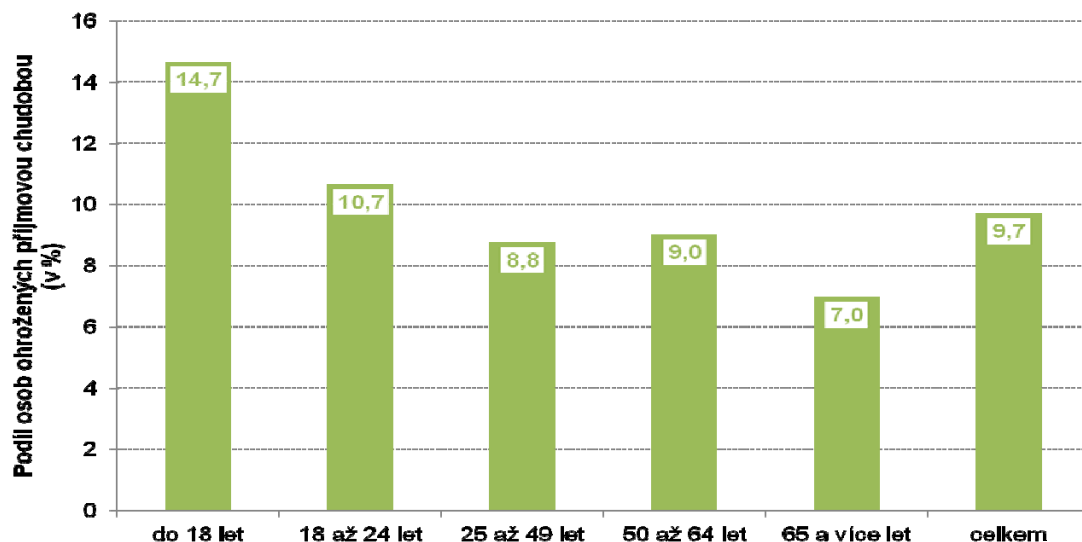

Zdroj: Životní podmínky/SILC 2014

Počet osob ohrožených příjmovou chudobou se dlouhodobě pohybuje na úrovni 9 % až 10 % a ani rok 2014 nevybočuje s hodnotou 9,7 % z tohoto intervalu. Z dlouhodobého hlediska patří k nejvíce

ohroženým skupinám osob nezaměstnaní, dále pak neúplné rodiny a rodiny s více dětmi. Z grafu je patrné, že přes dvě pětiny neúplných rodin s dvěma a více dětmi jsou ohroženy příjmovou chudobou.

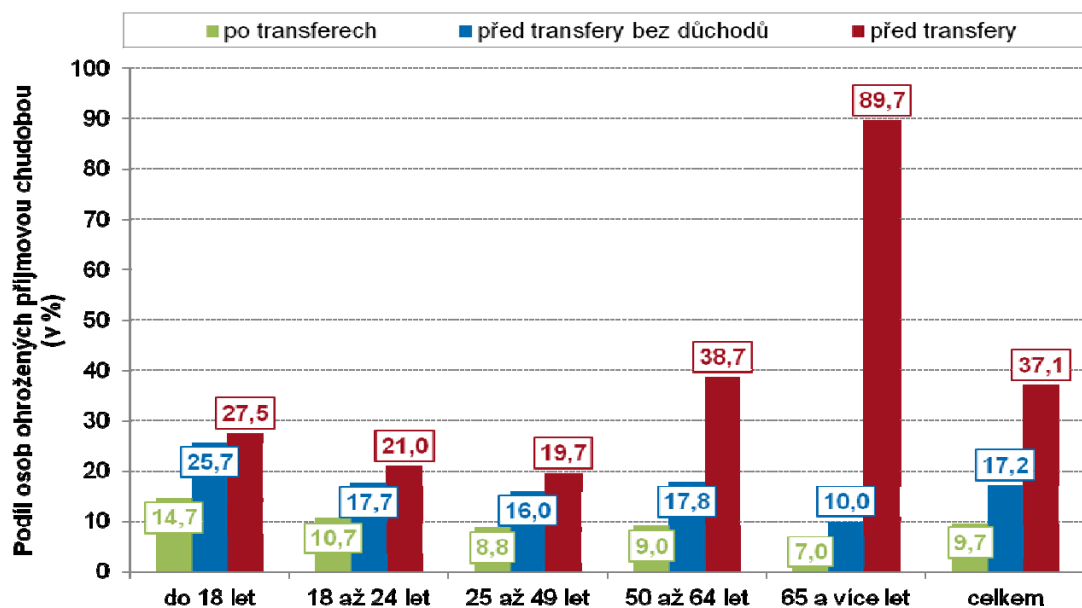
Z věkových skupin jsou ohroženy příjmovou chudobou nejvýrazněji děti do 18 let

Zdroj: Životní podmínky/SILC 2014

Podle věkových skupin jsou příjmovou chudobou nejvíce ohroženi děti do 18 let, a to téměř 15 % z nich. Dále je ohrožen každý desátý mladý ve věku 18 až 24 let. Podíl osob 25letých a starších ohrožených příjmovou chudobou je nižší než průměr v celé populaci České republiky.

Sociální transfery snižují míru ohrožení příjmovou chudobou dětem do 18 let o necelou polovinu, zatímco u celkové populace mají účinnost tři čtvrtiny

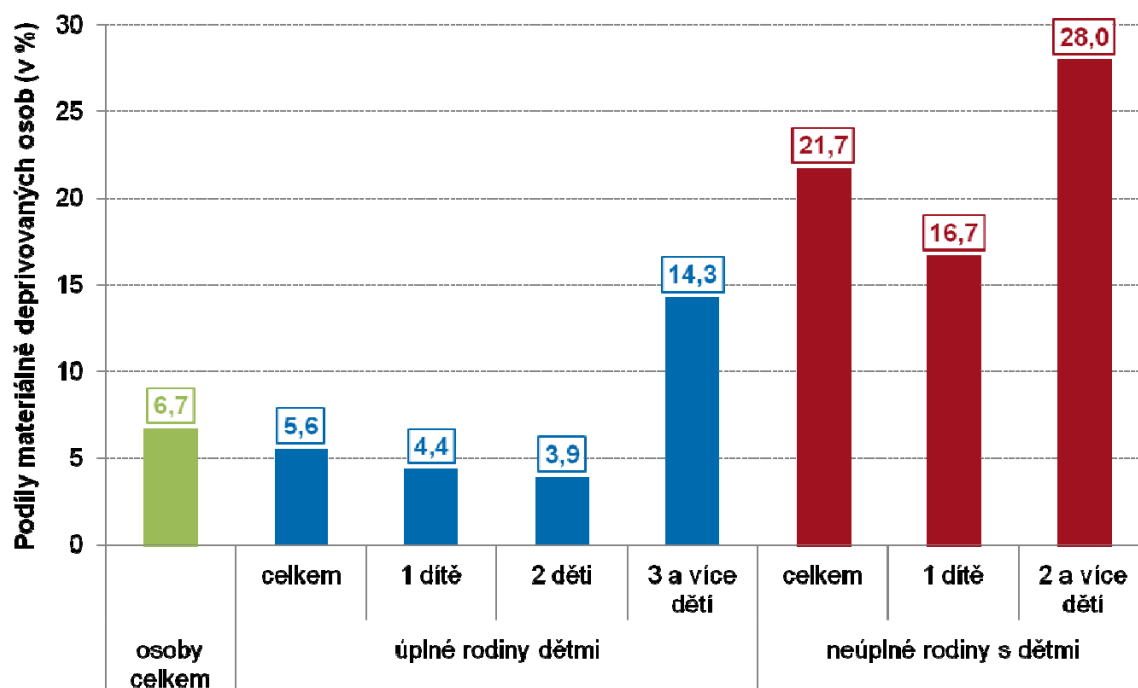

Na snižování rizika příjmové chudoby mají velký vliv sociální transfery, jejichž největší položkou jsou dávky důchodového pojištění (penze). Sociální transfery však rovněž zahrnují dávky nemocenského pojištění, státní sociální podporu a ostatní sociální dávky. Sociální transfery snižují celkovou míru ohrožení příjmovou chudobou o tři čtvrtiny. U dětí do 18 let mají však účinnost menší, vlivem sociálních transferů se sníží míra ohrožení chudobou osobám mladším 18 let o necelou polovinu.

Dlouhodobě materiálně deprivované jsou především neúplné rodiny s dětmi

Indikátor míry materiální deprivace udává podíl osob, které si nemohou dovést čtyři a více položek z následujících devíti: auto, pračku, telefon, barevnou TV, dostatečně vytápět byt, týdenní dovolenou, jíst maso alespoň každý druhý den, zaplatit neočekávaný výdaj a placení pravidelných plateb bez velkých problémů.

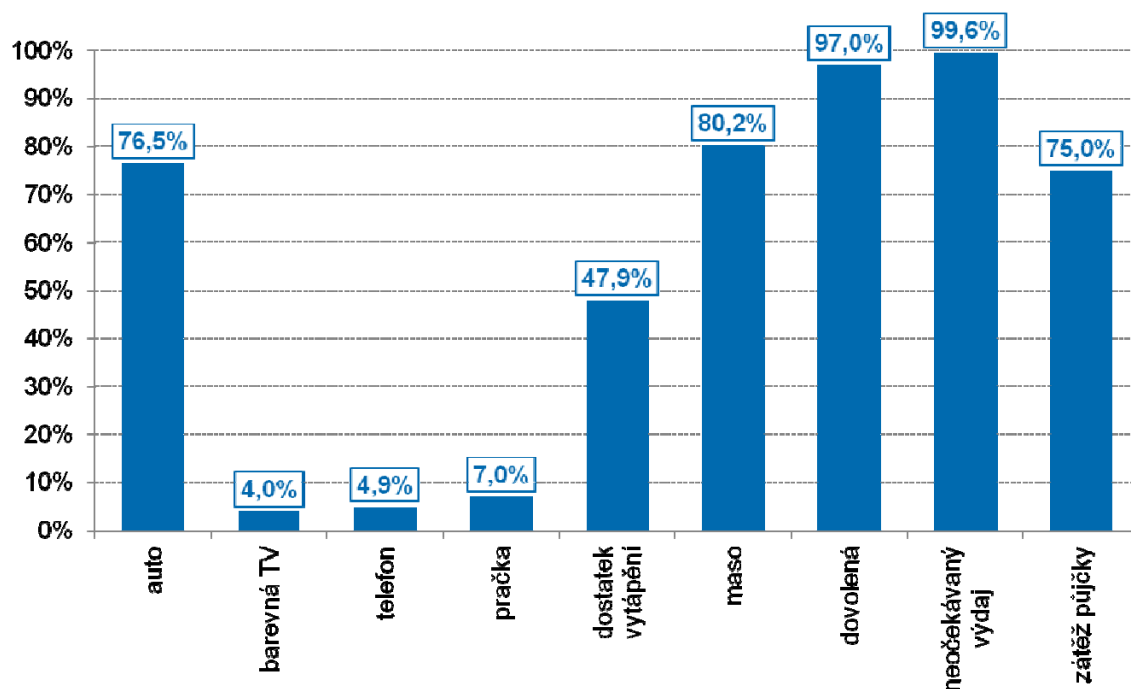
Graf 1.3 Míra materiální deprivace rodin s dětmi

Zdroj: Životní podmínky/SILC 2014

Dlouhodobě se míra materiální deprivace pohybuje v rozmezí 6-7 % a v roce 2014 dosahoval tento indikátor hodnoty 6,7 %. Mezi skupiny osob nejvíce ohrožených materiální deprivací spadají nezaměstnaní, neúplné rodiny, rodiny s více dětmi a domácnosti jednotlivců. Z grafu je zřejmé, že více než čtvrtina neúplných rodin s dvěma a více dětmi je materiálně deprivovaná.

Materiálně deprivovaní si nejčastěji nemohou dovolit týdenní dovolenou nebo zaplatit neočekávaný výdaj

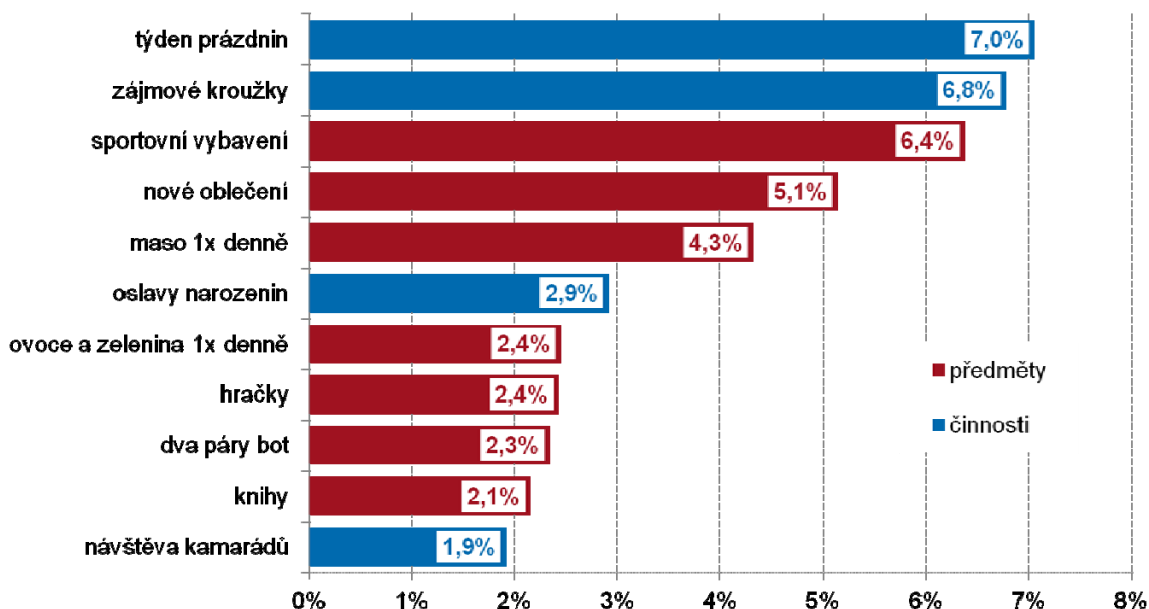

Materiálně deprivovaným osobám se téměř ve dvou třetinách případů nedostává právě čtyř položek z devíti výše jmenovaných. Nejčastěji nemohou zaplatit všem členům domácnosti alespoň týdenní dovolenou mimo domov nebo zaplatit z vlastních zdrojů neočekávaný výdaj ve výši 9 600 Kč.

Domácnosti si nejčastěji nemohou dovolit zabezpečit dětem kroužky, týdenní prázdniny nebo sportovní vybavení

V tematickém modulu 2014 se zjišťovalo, zda rodiny mohou dětem zabezpečit předměty jako knihy, hračky, dva páry bot, nové oblečení a sportovní vybavení a také zda mohou dětem umožnit jíst alespoň jednou denně maso a ovoce či zeleninu. Dále se sledovalo, zda se děti věnují následujícím činnostem: pravidelným aktivitám ve volném čase, alespoň týden prázdnin tráví mimo domov, oslavují zvláštní příležitosti a navštěvují kamarády.

Graf 1.4 Podíl domácností, které si nemohou dovolit zaplatit dětem následující položky

Zdroj: Životní podmínky/SILC 2014

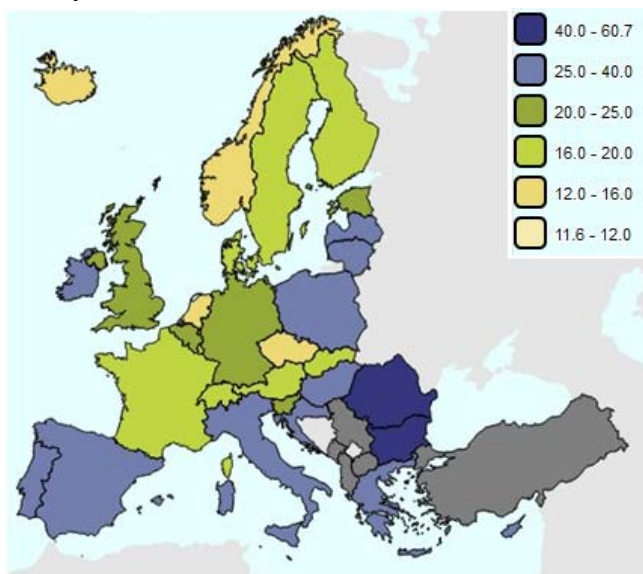
Z výše jmenovaných předmětů si domácnosti nejčastěji nemohou dovolit pořídit dětem sportovní vybavení pro venkovní aktivity (např. kolo či kolečkové brusle). Kolem 5 % domácností s dětmi nemůže svým dětem zabezpečit nové oblečení či jíst maso (nebo jeho vegetariánskou náhražku) alespoň jednou denně.

Z grafu je patrné, že přes 6 % domácností s dětmi nemůže kvůli své finanční situaci z uvedených činností zabezpečit dětem kroužky a týdenní prázdniny. Největší podíly domácností, které si dětem nemohou dovolit zabezpečit alespoň jednu ze čtyř výše uvedených aktivit, jsou mezi neúplnými rodinami a také převážně mezi rodinami s více dětmi.

Česká republika dlouhodobě vykazuje v mezinárodním srovnání nejnižší hodnoty souhrnného evropského indikátoru sociálního vyloučení

Souhrnný indikátor sociálního vyloučení zahrnuje tři položky: míru ohrožení příjmovou chudobou, míru materiální deprivace a míru nízké pracovní intenzity. Pokud osoba spadá alespoň do jedné z uvedených kategorií, je ohrožena sociálním vyloučením.

Obrázek 1.1 Evropské srovnání souhrnného indikátoru sociálního vyloučení

Zdroj: Eurostat EU-SILC 2013

Hodnoty všech tří indikátorů sociálního vyloučení patří v České republice dlouhodobě k nejnižším v EU. V roce 2014 dosahovala v České republice hodnota míry ohrožení chudobou 9,7 %, míra materiální deprivace 6,7 % a míra nízké pracovní intenzity 7,6 %.

Souhrnný indikátor sociálního vyloučení je v České republice za rok 2014 na úrovni 14,8 %. Ke skupinám osob nejhroženějších sociálním vyloučením patří neúplné rodiny a rodiny s více dětmi. V mezinárodním srovnání za rok 2013, kdy byla tato míra ještě o 0,2 p. b. nižší než v roce 2014, zaujímala Česká republika třetí pozici mezi státy Evropy (viz Obrázek 1.1). Dlouhodobě se hodnoty souhrnného indikátoru sociálního vyloučení v České republice udržují pod průměrem Evropské unie.

Publikace s výsledky šetření *Životní podmínky 2014* je dostupná na webových stránkách ČSÚ <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2014>

Kontakt:

Mgr. Šárka Šustová, Ph.D.
Oddělení sociálních šetření ČSÚ
Tel.: 274 052 547
E-mail: sarka.sustova@czso.cz